

vanými zemědělskými ekosystémy, dochází k obnově mezí, rozptýlené zeleně, zvyšuje se podíl travních porostů, prvků ekologické stability, biokoridorů, biocenter. Změna charakteru krajiny přispívá i k rozvoji agroturistiky.

Mimoprodukční funkce zemědělství přináší v krajině celospolečensky prospěšné efekty. Tyto efekty ale dosud využívá společnost bezplatně. Proto, paradoxně, vytvoření pozitivního efektu pro vlastníka nebo uživatele půdy v převážné většině znamená ztrátu jeho ekonomických příjmů z lokalit vyřazených z produkční funkce.

Změna funkcí v krajině, přechod z intenzivní zemědělské produkce na šetrnější ekologické formy obhospodařování půdy ovlivňuje i stabilizaci venkovských oblastí. V některých, zejména pohraničních, je zemědělství jedinou ekonomickou aktivitou, která zabezpečuje zaměstnanost obyvatelstva. Extenzivnější formy hospodaření a zabezpečování údržby krajiny mají dopad na snížení produktivity práce a přinášejí i nižší zisk pro podnikatele.

Uplatnění mimoprodukčních funkcí zemědělství a extenzivnějších forem hospodaření s pozitivními vlivy na kvalitu vodních zdrojů, kvalitu půdy, formování krajiny i na stabilizaci venkova, znamenají však celospolečenské přínosy, které nejsou finančně ohodnoceny. Lidi nakládají s přírodním prostředím jako s bezplatným statkem (s nulovou cenou). Přírodní a přírodě blízké ekosystémy mají však vysokou ekologickou hodnotu (cenu), jejíž výše by měla být vyčíslována. V současném období je v ČR mimoprodukční funkce zemědělství spočívající v ochraně složek životního prostředí a aktivit podílejících se na udržování krajiny podporována prostřednictvím dotační politiky MZe ČR a krajinotvorných programů MŽP ČR. V budoucnosti bude nutné zaměřit se na ekonomické hodnocení přírodně blízkých ekosystémů, podporovat

mimoprodukční funkce zemědělství jako jednu z významných cest revitalizace krajiny. V tomto smyslu bude rovněž účelné nahradit pojem *mimoprodukční funkce zemědělství* pojmem *integrální funkce zemědělství*, který zahrnuje jak vlastní zemědělské, tak i další funkce v tvorbě biomasy a při posilování ekologické hodnoty zemědělské krajiny.

Jaroslava Vráblíková
Petr Vráblík

Literatura

- Jílková, J. a kol.: Ocenění externalit vzniklých zemědělskou výrobou. Žáv. zpráva IEEP, Praha, 2001.
- Kočík, K., Vráblíková, J.: Revitalizace zemědělské krajiny. Acta Universitatis Purkynianae č. 49, Studia oecologica VII UJEP, Ústí nad Labem, 1999.
- Seják, J.: Oceňování pozemků a přírodních zdrojů. Grada Publishing Praha, 1999.

Výskum environmentálneho vedomia na lokálnej úrovni

Suchá nad Parnou a Zvončín sú typické vidiecke sídla ležiace v susedstve krajského mesta Trnava s prevažujúcou obytňou a poľnohospodárskou funkciou. Hospodárska základňa je veľmi slabá, reprezentovaná iba drobnými priemyselnými prevádzkami.

V minulosti v rámci koncepcie strediskových obcí tvorili jedno sídlo, ktoré sa r. 1996 rozdelilo, napriek tomu im mnoho spoločného ostalo. Napríklad spoločne fungujúce farské spoločenstvo, školstvo i niektoré záujmové organizácie.

Z environmentálneho hľadiska sú obce charakterizované špecifickými problémami vyplývajúcimi z rozvoja poľnohospodárstva. Ide predovšetkým o nízky stupeň ekologickej stability, eróznou-akumulačné procesy, znečistenie pôd, znečistenie podzemných vôd a pod.

Sociologický prieskum, ktorý nadväzoval na tvorbu Lokálnej Agendy 21 v povodí Parnej, v rámci ktorej boli hodnotené aj uvedené obce, sa uskutočnil v máji 2001. Bol zameraný na získanie informácií o postojoch obyvateľov k problematike trvalo udržateľného rozvoja a k svojmu bezprostrednému životnému prostrediu.

Na anketovom prieskume sa zúčastnilo 88 respondentov z obcí Suchá nad Parnou a Zvončín. Vek respondentov sa pohyboval od 18 rokov do 78 rokov. Z hľadiska vzdelanosti malo najvyššie percento opýtaných (63 %) ukončené stredoškolské vzdelanie, 25 % základné vzdelanie a 12 % vysokoškolské vzdelanie.

Cieľom prvej časti ankety bolo zistiť, ako sa obyvatelia obcí stotožňujú s pojmom trvalo udržateľný rozvoj, či vedia čo tento pojem vyjadruje a ako by ho vedeli stručne definovať.

I napriek pomerne veľkej popularizácii, pojem trvalo udržateľný rozvoj vôbec nepozná až 84,1 % respondentov. Aj zvyšných 15,9 % opýtaných, ktorí pojem síce označili za známy, mali problém definovať ho. Pojem trvalo udržateľný rozvoj ponímajú iba z environmentálneho aspektu a nie v jeho integrovanej podobe (ekonomický, sociálny, environmentálny a inštitucionálny aspekt).

Druhý blok otázok bol zameraný na percepciu problémov životného prostredia. Respondenti mali identifikovať päť najvýznamnejších problémov v obci a uviesť, ktoré priority

treba riešiť z hľadiska zlepšenia ich životného prostredia.

Oslovení obyvatelia identifikovali celkom 51 problémov, ktoré považovali za najzávažnejšie. V hodnotení dominovali predovšetkým technické aspekty životného prostredia. Najviac opýtaných (50 %) pocituje ako najvýznamnejší problém chýbajúcu kanalizáciu a 23,86 % pokladá za najzávažnejšie dobudovanie vodovodu v časti Ružová dolina.

Druhá najväčšia skupina respondentov – 26,14 % – za najzávažnejší problém považuje divoké skládky odpadov roztrúsené takmer po celom území uvedených obcí, 9,09 % respondentov uviedlo potrebu výstavby chodníkov, ktoré v obciach chýbajú a sú dôležité z hľadiska bezpečnosti chodcov, 7,95 % obyvateľov by rado zvýšilo kultúru v obciach, predovšetkým kultúrnymi podujatiami a spoločenskými akciami, ktoré v obciach absentujú, 6,82 % respondentov za vážny problém považuje nedostatočnú úpravu obce. Tento kritický pohľad obyvateľov bol zameraný na potrebu zvýšiť aktivity súvisiace so zlepšením vzhľadu obce. I napriek pomerne vysokej miere nezamestnanosti (ca 12 %) len 4,55 % respondentov za najzávažnejší problém považuje vysokú nezamestnanosť.

K ostatným identifikovaným problémom, ktorých percepcia obyvateľmi sa pohybovala okolo jedného percenta, patrili: takmer žiadne riešenie bytovej otázky, zlé osvetlenie obce, nevyhovujúce riešenie odvozu komunálneho odpadu, nízky stupeň rozvoja obce, nedostatočná frekvencia autobusových spojov a pod.

Pomerne vysoké percento opýtaných (až 9,09) vyjadrilo spokojnosť so súčasným stavom rozvoja obcí.

Aj pri stanovení priorit riešenia problémov životného prostredia sa respondenti sústredili zväčša na technické aspekty životného prostredia. Z celkovo 42 identifikovaných priorit, najviac respondentov (43,18 %) uviedlo vybudovanie kanalizácie, 20,45 % dobudovanie vodovodu,

12,50 % úpravu verejných priestranstiev, skrášlenie obce a výsadbu zelene. Z ostatných odpovedí možno uviesť napríklad dobudovanie plynovej prípojky (7,95 %), zlepšenie vybavenosti obcí službami (7,95 %), dobudovanie komunikácií (9,09 %), zvýšenie čistoty obcí (6,82 %), dobudovanie športových areálov (5,68 %). Pomerne vysoké percento respondentov (15,91 %) nevedelo uviesť ani jednu prioritu.

Ďalšia časť ankety bola zameraná na hodnotenie spokojnosti obyvateľstva s prácou obecných úradov z hľadiska ich aktivít súvisiacich s rozvojom obcí, zabezpečovania vzájomnej komunikácie a zainteresovanosti obyvateľov do týchto procesov. Starostlivosť OÚ o rozvoj obce hodnotilo najviac respondentov (45,5 %) ako priemernú. V druhom poradí bola odpoveď dobrá (20,5 %), 18,2 % si myslí, že starostlivosť obecného úradu o rozvoj obce je slabá a až 13,6 % si myslí, že veľmi slabá. Na poslednom mieste bola odpoveď veľmi dobrá, vybralo si ju iba 2,3 % opýtaných. Z vyjadrení respondentov možno vyvodíť, že sú isté rezervy v možnostiach zlepšenia práce obecného úradu.

Dôležitou podmienkou rozvoja obce je aj fungujúca spolupráca medzi samosprávou obce a občanmi. 48,9 % respondentov si myslí, že spolupráca medzi obcou a občanom je dobrá. Naopak, 33,0 % označilo stupeň spolupráce za nízky, 12,5 % sa nazdáva, že medzi obcou a občanom nie je žiadna spolupráca a 5,7 % opýtaných si myslí, že spolupráca medzi obcou a občanom by mala byť starosťou už iba mladých ľudí. Celkový počet opýtaných, ktorí označili spoluprácu medzi obcou a občanom za nízku až neexistujúcu je pomerne vysoký (45,5 %) a signalizuje isté rezervy vo vzájomnej komunikácii pracovníkov obecných úradov a obyvateľov hodnotených obcí. Z hľadiska zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja obcí by bolo vhodné efektívnejšie využiť ponúkaný ľudský potenciál.

Nemenej dôležitou podmienkou rozvoja obce je zabezpečenie informovanosti obyvateľov o dianí v obci. Preto sme respondentom položili otázku, ktorou sme chceli zistiť, akým spôsobom sa dozvedajú o verejných veciach. Najviac opýtaných (56,8 %) má tieto informácie z miestneho rozhlasu, 14,8 % od miestneho kňaza. Rovnaký počet opýtaných uviedol ostatné zdroje informácií, ktorými sú ostatní členovia rodiny, obchod, pohostinstvo, škola a pod. Zaujímavá bola aj odpoveď, že informácie z miestneho rozhlasu vysielajú často počas pracovnej doby, teda v čase, keď je väčšina ekonomicky aktívnych obyvateľov mimo obce.

Pomerne vysoké percento opýtaných (14,8 %) uviedlo ako zdroj svojich informácií miestneho farára. Poukazuje to na jeho výraznú autoritu u obyvateľov, čo vo veľkej miere formuje ich hodnotové postoje.

Iba 8 opýtaných uviedlo, že sa o verejných veciach dozvedajú z vývesky obecného úradu, čo poukazuje na určité rezervy v tomto smere.

Posledná otázka bola zameraná na medziľudské vzťahy v poslednom období. Najviac opýtaných (37,5 %) uviedlo, že medziľudské vzťahy sa v poslednom období zhoršili, pričom 2,3 % respondentov ich označilo za agresívnejšie. Na druhom mieste (27,3 %) sa umiestnili odpovede: nezmenili sa, stále sú dobré a neviem posúdiť, 5,7 % opýtaných si myslí, že sa medziľudské vzťahy za posledné roky zlepšili. Tento fakt odráža celospoločenský rozvoj podporujúci silný individualizmus.

Výsledky sociologického prieskumu môžu byť inšpirujúce pre činnosť obecných úradov, ktorých hlavným cieľom je zabezpečovať rozvoj a zveľaďovanie obce.

Príspevok je výsledkom GP2/1028/22 Krajinnomoekologické hodnotenie urbánnych ekosystémov.

**Milena Moyzeová
Zita Izakovičová**